

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб.,
на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 мі-
сяці 1 руб., окреме число—5 коп.
За-кардон—4 руб., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать без-
платний додаток.
Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.
Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин
== ввчора по понеділках, середах та пятницях. ==

Авторі рукописів повинні подавати своє
прізвище й адресу. Редакція може скорочу-
вати і змінити статті; більші статті, до
друку не ухвалені, переходять в ре-
дакції 3 місяці й висилаються авторам їх
коштом, а дрібні замітки й дописи одразу
знищуються. Рукописи, на яких не зазначені
умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ
редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петіту попереду тексту, або за
його місце платиться по 30 к. і по умові.
За рядок петіту після тексту: за перший
раз 20 к. і по умові, за другий—10 к.
Хто шукає заробітку, платить за оповістку
в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друку-
вання не менше 3-х разів.

Чо 4.

22 (4 Лютого) Січня.

1912 рік.

В однім з найблизчих чисел
„Снопа“ буде уміщена „ПРИТЧА ПРО
ЗАХЛАННІСТЬ“—твір нашого великого
поета Д-ра ІВАНА ФРАНКА, ласкаво
надісланий нам автором.

ЗМІСТ: Передовиця. Родинне виховання. Дагеротип. З нашого життя.
По кулуарах. Різдвяні ялинки. Вржіння з театру. Народний представник.
(фельетон).

Виноторговля „КАЗБЕК“.

Харьків, Дмитрієвська вул., № 12, напроти цирку Мусурі. Телефон 25—51.

Щодня кримські чебуреки, молочні шашлики, натуральні кахе-
тинські вина, а також кримські.

Є розкішна зала і 10 кабінетів з окремими ходами.
Відділ „КАЗБЕКА“ (продаж вина—тільки на винос)—Старо-Московська, 18.
З пошаною М. Туманец. 1—1

ХАРЬКІВ. ТЕАТР
УКРАЇНСЬКА ТРУПА Т. КОЛЕСНИЧЕНКО. ГРІККЕ

ЩОДЕННИЙ РЕПЕРТУАР:

22 Січня (ранком)—„ЦЫГАНКА АЗА“	У четверг 26-го <i>Бенефіс Л. АТА-</i>
у вечері—„СЕРЕД БУРІ“.	<i>МАНСЬКОЇ—„ТАЛАН“.</i>
У понеділок 23-го—„ВОСКРЕСІННЯ“	У п'ятницю 27-го—1) „ВОСКРЕ-
(загальнодоступний).	<i>СІННЯ“; 2) „ПЕРЕКАПУ-</i>
У вівторок 24-го—„ВІЙ“.	<i>СТИЛИ“.</i>
У середу 25-го—„ЛИМЕРІВНА“.	У суботу 28-го—„СУСТА“.

В рибно-гастрономичнім магазині.

Бр. Х. і М. ШІРМАН

Щодня одержуються: свіжі судаки, коропи, лящі, чечуги (стерляді), а також
фазани, рябчики, сіги, угори парового копчення, свіжа зерниста икра.
Замовлення приймаються по телефонові № 963. 1—1

В ОСЕРЕДКУ ХАРЬКОВА

На розі Рибної в. та Троїцького п. б. Кальфа

Телеф. № 28—62. ОДЧИНЕНА Телеф. № 28—62.

ВЕЛИКА ПЕТЕРГОФСЬКА ГОСТИННИЦЯ

Найбільшу увагу звернено на гігієну та вигоди

Паровий опал, електричне освітлення, ванни, телефони. Вміють розмовляти на
чужинних мовах.

Кімнати від 1 р. 25 к. до 10 руб. денно,
залічуючи плату за освітлення та білизну.

Велика знижка воякерам та по-місячно.

8-8

22 січня 1912 р. Харьків.

Старий афоризм каже: поскребіть росіянина й ви побачите азіята. Але, мабуть, ще справедливійше сказати: поскребіть російського прогресиста й ви побачите великоруського шовініста. Се безперечно справедливо у відносинах російських прогресистів до українства. Кривдні відносини російських прогресистів супроти українства були зазначені ще Драгомановим у „Історичній Польщі і великоруській демократії“, але простодушний загаль українства цієї кривди не розумів, бо в майбутнє дивитись не вмів, а зовсім щиро приймав оті звернені до нього заклики російських прогресистів, які казали: „Панове! обличіть дбати про свої вузькі національно-культурні справи. Се тільки знесилює „спільний рух“. Ходім з нами „спільними силами“ на „спільного ворога“. А тоді, як подумаємо, дамо вам не тільки те, чого бажаєте, але й геть більше“. Хоч українство чуло вже колись подібні заклики від поляків і навіть вже пізнало брехливість та дволичність таких закликів про „нашу й вашу волю“, а про те не було мудре навіть по шкоді й знов далось впіймати себе на гачок отих закликів з табору російських прогресистів усяких гатунків—від уміркованих до лівих.

Під впливом сих дволичних закликів українство облишало працю біля своєї національної культури й пхалося в ряди російських прогресивних течій, провадячи шкідливу відносно свого народу політику. Перекиньчики, розуміється, оголосили обскурантами тих небогатих вірних своєму народові українців, які скептично віднесли до лукавої політики російських прогресистів і не пішли на шлях „общерусской авантюри“. Даремне скептики перерестерігали, що до спілки з російськими чи польськими прогресистами можна йти тільки утворивши поперед уласну поважну національну культурну силу, а без такої сили ми розпливемося без сліду й на шкоду своєму народові. Необачні перекиньчики не хотіли нічого слухати й уважали пунктом своєї чести працювати поруч із російськими лібералами. Сміливо можна сказати, що за останнє півстоліття українська інтелігенція насліпо йшла за прогресивними кличами росіян, несвідомо готуючи своєму народові страшний моральний занепад, наражаючи той народ на прикристи з боку центрального правительства, яке мимо волі мусіло добачати в українстві тільки опозиційні елементи з аванту-

ристичним нахилом без усякої позитивної праці для добробуту свого народу. От так марнувала українська інтелігенція свої сили, свою енергію, свої здібності й свої гроши, несучи їх на ніби—„спільне“ діло й вірячи в майбутню заплату для свого народу.

І от, коли російський лібералізм «спільними силами» вбився в колодочки по подіях 1905 р., надійшов час заплати.

Заплата почалась із того, що «найліберальніші ліберали» — кадети по своїх програмах не визнали за українцями тих прав, які визнали, напр., за поляками. Більше навіть: *вони зовсім не визнали українців за націю*. З'явище се є помстою історичної Немезиди на українській інтелігенції за ті опортуністичні та сервілістичні відносини до російських прогресивних течій, які вона так довго культивувала і ще й досі виявляє. Але для «українських поступовців» се було тільки якесь непорозуміння, яке не годилось з їх світоглядом.

На повні наївного здивовання запити простодушних українців «найліберальні ліберали» спочатку щось мимрили про «перегляд» програми, а далі зовсім одверто висловили свій погляд на українство в промові одного свого лідера, яку він виголосив у Думі Державній: «Даймо їм (українцям) рідну школу, нехай вони самі побачать, якої нісенітничі домагаються» (Родічев). Ще згодом забалакав Стахович. Се трохи протверезило опортуністів українських, але не зовсім, бо вони, як і попереду, усе намагалися «робити на спілку».

Аж нарешті дійсні погляди на українство в остаточній, виразній і цінній редакції висловила «поважана» прогресівна «Русская мысль» поперед вустами Старосельського (кн. IX за 1911 р.), а тепер Струве (кн. I за 1912 р.). Нам здається, що з тактичного погляду (вибори до 4-ої Думи) прогресисти будуть невдоволені одвертостю Старосельських, Родічевих Стаховичів та Струве, але ми можемо бути тільки

вдячні. І от тепер діждалось українство, що вустами своїх ліберальних російських спільників воно оголошено «*справжнім державним та народним лихом*». Ось як хоче заплатити російський лібералізм українцям за колишню «спільну працю»: „*Російська прогресівна Думка повинна енергійно, без усяких двійчастостей та потурань, ступити до ідейної боротьби з українством*“ (Р. Мисль кн. I за 1912 р.).

Се страшна, холодна й жорстока формула. Далі йти нікуди. Але краще пізно, як ніколи! Нині ліберальна маска скинена і росіяне — прогресисти виразно кажуть українцям: «ми вам вороги». Та се може й гаразд, бо хоч ніяких непорозумінь далі бути не може.

Тепер вже зовсім ясно, що хоч Струве, Родічеви, Стаховичи й ті шари, яких вони є виразниками, ворогують і лають Меншикових та Бобринських і ті шари, яких отсі є виразниками, але в одній точці програми їх тожсамні й обидві широкі групи російського громадянства суть у щасливій згоді й доповняють себе обоюдно — се в точці ненависті до українства. І ті й другі хочуть смерті українства.

Коли Меншикови накликають державну силу російського народу проти українців, то Струве накликають ідейну силу російської культури, але мета в обох одна: винищити українство, як націю.

Дві сили, дві величезні сили нацьковуються на українство. Се страшне видовище, але цілий трагізм його збільшається ще тим, що обидві оті сили утворені при нашій величезній і всебічній участі, утворені, справді, «спільними силами» українців і росіян.

А тепер російську державу й російську культуру нацьковують проти нас.

Чи підуть сі обидві сили проти нас і чи справді є zagrożене наше національне існування і наш культурний розвиток? Отсі питання висуває перед нами життя з шаленою прудкістю.

Чи зуміємо ми дати відповідь на сі питання і чи досить маємо відпорної сили, щоб витримати май-

II. Оправдана.

„Народний представник“.

Перш усього познайомимось, читачу, з рідословним коренцем нашого «представника» Ялисея Свиридовича Ловкобренка.

Дід його був «війтом» за панського права (а, як по Вашому, любий читачу; еге-ж, слава тобі Милосердний, що ми раби твої не відчуваємо тепер панського права?).

«Благопридбав» він чималенько в економії, а здебільшого насмакав з людей-односильців... Лишив він нащадкам своїм: чималенький шматок польової земельки, левадку, болотної сіножати не аби який клапоть і господу, як повну чашу.

Що-року жертвував він у чистий четвер три хунти зелених свічок для панікадила, щоб при його, бач, вогні страсті Господні совершались, і вмер він у великій пошані у поро- того та скубленого ним народа...

Батько його теж прикащикував по економіях, але по вільному вже найму, панську руку лизав він теж по вільному найму. Собі зла він не мислив — гарненько набив кешеню і «благопридбане» татком його ще більш приумножилася.

Був він вже старшиною, як людям маніхвоста та волюсть подарували, замотав громадські гроші й сліду ніякоїсінького не лишилося і за «корисну» та «безпорочну» його службу дала йому громада «Похвального листа», а начальство — медаль на червоній стрічці.

Купив він у церкву аж дві корови: їдну з своїм свя- тим Преподобним Спиридонієм, а другу з жіничиним — рівноап- стольною Оленою.

Громадська пошана до нього дійшла до тридцяти восьми градусів, — за пів гоней шапки скидали перед ним, а як умер він, то уся округа на поминках була і... гіркими слізьми ридали по своєму «добродієві»...

Само собою, що наш «представник», яко зачатий у чреві матері раніш братиків своїх — першородний, як библійний Ісав, унаслідував солідну частину майна.

Дісталось Ялисею Свиридовичу: двадцять десятинок польової, рогатої й іржачої худібки десять років матерілого, а сисунців і бузимків не лічимо. Дісталось чималенько і тієї екотинки, що з роздвоєними копитцями і не жде вона жуйки, два десяточки овежат, навіт своя Божя бджола до лихої години меду йому носить.

Усе це унаслідував він по закону, і, звичайно, у «благо- придбанні» його він не винен.

Унаслідував він і раболопну пошану до себе теж по закону, встановленому не ним, а *рабами* і ні скілечки і в цьому він не винен...

Людина він не дурна, а практична і вважає занадто не розумним казати дурням, що вони дурні...

Будували церкву, прохали його, щоб він до владики по благословення з'їздив, попечителем був і взагалі сій справі порядок дав, — він не одмовлявся — «показяїнував».

Будували школу, він не хотів, але вклінно прохали його, і мусив Ялисей Свиридович «потрудитися для громади і... з того-ж дерева й собі комору під залізом спорудив...

бутні удари й не згинуть? Страшні се питання й біль стискає серце, що ми, українці, повинні у Росії такі питання розв'язувати. І єдиною втіхою для нас є тільки свідомість того, що для держави не користно нищити лояльний і вірний народ наш, а через те держава не дасться намовити отим цькуванням проти українства. Що ж до «розперезаних віднині» прогресистів російських, то... в накликуваній ними боротьбі знайде наша нація в собі сили для оборони. В се глибоко віримо. Амінь.

Фанько.

Родинне виховання.

Українська інтелігенція, що поклала стільки праці, витратила стільки енергії на утворення національної культури, принесла стільки жертв на вівтар національного відродження, та інтелігенція має на своїм сумлінні один великий, непростимий гріх. Чи не вражає кожного з нас той факт, що всі ми, українські патріоти, прийшли до національної свідомости, дякуючи здебільшого якому небудь щасливому випадкові.

Тому книжка попалася, той зустрівся з ким небудь, той знов пісню почув, — одно слово, випадки і такі випадки, що не на всіх однаково впливають. Та сама книжка, що одного повернула до свого народу, на другого не має ніякісенького впливу. Трудно, напр., знайти на Україні інтелігентну людину, яка б не читала «Кобзаря», а тим часом ми дуже добре знаємо, які то патріоти з «поклонників Шевченка».

Те саме можна сказати і що до національної пісні. Єдиний певний шлях до національної свідомости — це родинне виховання, і ось тут українська інтелігенція наробила великої шкоди національній справі. Український рух почався не віднині, він має за собою довгу історію, на сторінках котрої записано чимало славних імен. Здавалось би, що досі у нас повинно бути велике число родин, вихованих в національним дусі, сильних національними традиціями, а де вони? Сучасна українська інтелігенція — це все «homines novi», бо

«І яка б, мов, не була «обчеська» справа, лізе бісова свинота, прохає, і... не плювати-ж межі очі, я й мушу дурням ряд давати»...

Вибірали його старшиною, суддею, далі й земським гласним, а в кінець кінцем температура рабської пошани підскочила до сорок градусів, і волею тих же рабів звалено на нього почесні і відповідальні обов'язки «законодавця» — вибрали його членом державної думи, «ідіть, мов, любий наш депутат, Ловкобрешенко і відстоюйте і наші права людські... Слава тобі, Боже, що дочекалися цього!»...

А яким чином я зійшовся і познайомився з нашим «представником», до цього власне я й дійшов.

Здівався я з ним у острозі (не жахайтесь читачу, хіба ви не знаєте, що у нас була конституція?).

А у нас в острозі та заведено було таку «книгу», де кожен арештант записується: «хто він» і «якої він категорії», то-бач: «соціаль-конокрад», «соціаль-пильщик» (людей пильє), «соціаль-грузчик», (кешені і дорожні чемодани спорожняє), «анархист-каменщик» (виламує двері, стіни, стелю і оббірає, а коли хто обізветься, то на той світ споряжає, щоб не протестував...), «летучий отряд» (на що не налетів, не розминийся — бери) і інші... Бог його святий знає, чим його, читачу, пояснить таке явище, що до 905-го року, то-бач, як висловлюються «ес-деки» — «докіль народня ріка не мала права вільно котити свої хвилі», до того часу конокрад звався дійсним своїм іменям, душоуб-душоубом і т. д. і т. д.

наші славні батьки та діди не залишили по собі ніяких слідів, окрім діл своїх. Де їх діти, де їх потомки? В російським морі... «Саша на імператорской сцені, Володя, теж на каком-нибудь славном російском поприщі» і т. и. Не сталося ніякого знаку од того, що батьки їх горіли колись любов'ю до свого народу, з великим піетизмом будували храм національної культури. Нема й сліду національних традицій. Частенько оці нащадки навіть не знають, чим були їх батьки для українства. В кращому разі почуєть відповідь, що «напа былъ завзятымъ украинофиломъ», або «закоренѣлымъ малороссомъ». Ось що залилося од наших попередників. Свідоме ренегатство, свідоме національна зрада. Це найгірша небезпека для українського народу, бо свідоме ренегатство, ренегатство серед самої патріотично настроєної інтелігенції є санкція непотрібности наших національних змагань, штучности національного руху!

Не важко знайти причину цього невимовно прикрого явища. Українство для наших недалеких предків було тільки кабінетною справою. Своїх національних симпатій вони не вивозили по за круг кабінетної діяльности, своєї любови до рідного краю, яка запалювала їх на «величні вчинки та змагання смілі», вони не прищеплювали своїм дітям; рідна мова була для них тільки предметом власних, особистих утіх, а дітей своїх вони виховували в чужій мові, в цілковитій одірванности од рідного ґрунту, виховували як раз в такому дусі, який далеко не відповідав ні їх переконанням, ні їх діяльности. Одно слово, яко Українці вони були цілком одірвані од живого життя, од своєї сім'ї, од свого оточення.

От-же не диво, що для дітей своїх вони являються тільки «закоренѣлыми малороссами», свого роду чужаками і не більше. Те прокляття Українського народу, яке позбавило його своєї інтелігенції, яке смертельною отрутою національної зради напоїло його організм, всею своєю вагою впало на наших славних попередників, котрі одною рукою писали гнівні сатіри проти національної зради, а другою кидали своїх дітей в широке російське море. Скільки гучних пісень проспівано надаремне! Скільки діфірабів українській мові, українському народові, скільки жалів за «славним» минулим, скільки нарікань на сучасну педоло.

Але як «загатущо прегрождала путь, прорвало», то до «тітулу» свого всі оті «ордена» злодійства і розбишництва прибавили ще й «соціали»...

Оце значить по заведеному в острозі і зветься, «категорія», але інші замінюють «чужоземний» термін цей і кажуть: «за отаку то неприємність».

В оцій же «книзі» звичайно, і наша братія записується: «соціаль-революціонер», «анархист-комуніст», соціаль-демократ і інші «неприємности».

Книга-ж ця не з паперу, не з пергаменту і без ніяких пальтурок — двері і мури — бери гвіздочок (під іконою старанно прихований від пачальницького ока) і росписуйся, а коли неграмотний — хунта сахарю повинен купити тому, що за тебе дурня розпишеться.

І от, коли впустили у мою «кануру» Ловкобрешенка, я зараз же оголосив йому наші правила і закони, звичайно, пояснивши, що записи ці «необхідні для «орештантсько-передвижної статистики».

— Кажіть, як ваше ім'я? — звернувся я до нього, — А коли ви письменні, то занесіть себе у скрижалі власноручно, не витрачатимесь мені на хунта сахару!

Узяв мій «новичок» гвіздочок і власноручно й приступив до діла.

— Та пишіть бо-ж, кажу — у рядку. Під іншими й своє прізвище увіковічуйте! — Показую йому порожнє місце у низу на дверях.

Але для нього, це було западто принижуючим містити себе поспіл із прізвищами простих смертних, «нічого не гово-

Адже найголоснішим мотивом нашої недавньої поезії було: «Мово рідна, слово рідне!» І все це тепер ми знаємо, було лицемірство, без кінця і краю. Страшне слово, але мусимо його сказати, цього вимагають інтереси нації.

Великий, непростимий гріх, і цей гріх ми, *homines novi*, повинні іскупити.

Будьмо ж дійсно новими людьми, любім свій народ не за те, що він має якісь особливі достоїнства, яких ми не знаємо, а через те, що то люди, покривдені люди; любім свою мову і знов таки не через те, що вона може мелодійна, чи ніжна, за це її ренегати люблять, а просто через те, що то є мова нашого народу, без культивування котрої не вибратись тому народові на світ Божий. Пам'ятаймо, що тільки тоді будемо справжніми українцями, коли наші національні симпатії стануть нашою стихією, а не будуть тільки переконаннями, бо переконня—річ тимчасова, скороминуща; сьогодні лідер трудовиків, а завтра в обіймах Савенка.

А для того, щоб ті симпатії мали не тільки стихійний характер, треба їх виссати з молоком матері. Родинне виховання в національній душі—це єдиний певний лік проти національної зради і єдиний певний шлях до національного відродження. Пом'ятаймо ж це!

К. Бич-Лубенський.

Дагеротип.

II.

Я—маненький хлопчик,
Зліз на стовпчик,
У дудочку граю,
Христа прославляю,
Бо Христос народився,
А Царь Ирод сказився:
Малих дітей вбиває,
Христа Бога знищити шукає.

Так грали й співали, а може, й тепер ще грають и виспівують по-під вікнами на селах малі хлоп'ята у Різдвяний Свят-вечір.

рящими», і в самісіпкій горі на дверях вибрав він порожнє місце і каліграфічно витиснув: «Ялисей Свиридович Ловко-брешенко».

— Напишіть же—кажу і «неприятність»

— Аа... це-ж що воно визначає: «неприятність»?—здивовано запитує він.

— А це те визначає, ласкавий паночку, що ви учили і за які діяння у зіждалище це втрапили, розумієте? Дивлюся, написав: «член».

Овва, не велика думаю й цяця, але гульк, аж чудово витиснув: «державної думи» та ще й бубличком обкрутнув навкруги!

Ох, мені ж лихо!.. і отут-то я й присів і рота роззявив.

І у чім тільки я не запідозрював його!

Це—думаю—«Виборгська неприятність» привела депутата в острог? Роздивився, понюхав,—ні, не подібний.

Ну значить, щось дядько привіз із думи селянам про майбутню нарізку земельки?.. Випадково, коли він позіхав, зазирнув я йому навіть у рота, але—ні, не підходить і до цього сорту.—

І вже, як обжилися ми з ним і коли він повірив мені, що і я таке-ж, казна-що, як і він, так аж тоді вже він по «щирости» і розповів мені всеньке, що я й подаю до відомости.

— Хоч знаєте, ще разок у Думу просунутись,—це діло не аби яке—заробітне... І лехко і, як і вам відомо, готівочкою, червоненький білет що-денно і пуць у кишеньку—чудово!..

І ливо робила ця дитяча колядка у панському будинкові: раптом опановував різдвяний настрій, у кімнатах пахтіло ладаном; після вечері стара бабуса збирала онучаток, запалювала лампадку коло ікони, щиро молилася, після чого сідала коло печі, в якій приємно миготів вогник і починала оповідати своємулюбому птаству євангельське оповідання про Різдво Христа, про втечу Марії до Єгипту, про Вифліємське дітоубивство.

Любо було бабусі проказувати, а онучатам—слухати. Але не завжди було так приємно: коли приїздив старший онук бабусі—студент, який любив дратувати бабусю, то виникали суперечки і побожного настрою—як не бувало.

Він намагався посіяти якесь недовір'я до бабусиних оповідань, пробував перекласти все це на історичний ґрунт, та ще й з додатком, що, може, цього всього і зовсім не було. Це дуже ображало бабусю.

„Може цього й не було!“

„Може й не було для таких дурнів та блязнів, як ти, а для всіх розумних та зрячих людей—це було, є й буде!“—бубоніла бабуса.

— „Та як же це так: єсть і буде?“—допитувався студент—„було колись то можливо, а то---буде!“

— „А я тобі кажу: було, є й буде! Споконвіку у цей час народжується Христос; споконвіку Ирод його шукає й хоче знищити. Сам побачиш колись, як не зробишся Иродом“, провадила бабуса.

З того часу, коли виникали ці суперечки, пробігло немало годин, немало років. Стара бабуса вмерла, студент теж—посивів, може теж онуків діждався, тільки не вмерла йому пам'ять про його бабусю. У скрутну добу моральних переживань та у Свят-вечір він любив заходити у кімнатку бабусі, де все було постарому, садовився у її крісло і, дивлючись на її старенькі вицвілі дагеротипи, подовгу замислювався.

Йому не раз спливали на думку слова бабусі: «все це було є й буде,—будуть родитися Христи, шукатимуть їх Ироди, відродяться й Іскаріоти». І, як стародавні маги, він допитувався: «деж це Той, Котрого звізду ми бачили, щоб Йому уклонитись»? І довго, довго голова не знаходила відповіді. «Семо й

А так, як на цей поживок до лихої години роти пороззявляло, то я задалегідь і пустив тумана... Підпував дядьків і казав їм, що тепереньки я ще дужче «полівішав» і за пародні інтереси і сім'ї свої не пожалкую... Інакше, знаєте, крутнуть не можливо було—страшенна конкуренція!..

А становий пристав, сказано: «своя своїх не пізнаша», не розшолопав в чім воно діло, не зрозумів моєї політики, схопив мене, як раба Божого і от вам, як бачите, увесь замах мій пропав на сей раз ні за нюх табаки!.. Але-е-е... кат його бери! На инший раз моє діло вигорить,—брешуть... «Популярність» моя від сього ще дужче побільшала!.. А ви, з яких будете?—Почав він мене допитувати, пронизуючи своїми немодсько-хитрими очима.

— Та-а-а там з-н-а-е-т-е-е-е!..—Промимрив я. Бо я вже бачив, з ким я маю діло, розумів, що брехати треба і брехати, так мовити,—«ради ідеї», а значить, і не аби як, а на швидко доладної брехні і не зморщу.

— Еге... та-а-ак, так! Я відразу побачив по вас, що ви людина не аби яка, не з хххамів!.. Видно й достатками Бог не обідив вас?

І просвітило мене Небо, по якій лінії мені брехню свою провадити.

— А якже, а якже—я не з тих, не з «хамів!..» Спасибі Богові, чималенько де чого маю... Не одного дармоїда зодягаю, годую ще й гроші плачу... Маю: дві хати; крамницю; сад такий, що ідного овочу сотень на три продаю; сажалка своя,—там таких лінів та карасів завів, що... От нехай, як

товариство відіграло визначну роль і багато де-чого зробило в справі відродження українського в Галичині.

З „Руської Бесіди“ вийшов український театр в Галичині; „Руська Бесіда“ сприяла заснуванню й розвою великого тепер товариства „Просвіта“ з її численними філіями.

О. Ласкавий.

По кулуарах...

Здається й дружить, а гадючку вкинув...

Зустрів одного пана... Звичайно питаю:—«Бачили «Сніп», читали?...» Дивлюсь,—обличчя пана почервоніло, очі засвітилися блискавкою... дихає неспокійно.

— «От, думаю собі, зачепив даремно! Мабудь не до вподоби йому «Сніп», почне лаятися».

Так і сталося. Але лайка панова, догани, які кинув він, зневага його були в межах ввічливості, бо людина він «культурна», з вищою освітою, ліберальна.

Цей пан, походженням з нашої таки України, кахається в мові Шевченка (навіть «Кобзарь», як казав він, це його найулюбленіша книга) і «патрета» його має; любе він театр український, музику и т. інше. Одно слово сказати—він кохається у рідній штуці. Але «Сніп» і взагалі «нова» література українська його непріємно вражають, бо на його погляд вони йдуть не тудию,—власне—розвиток мови не нормальний.

Цікаво було мені довідатися, чи щиро це пан каже, чи за цим поглядом ховається якесь друге відношення до нашого культурного розвитку. От і почав я йому розказувати про «розумінне» селянами і селянською буржуазією Московської губернії російської літературної мови, свідком якого був я за часи японської війни. Тоді селянство дуже цікавилася газетами і скрізь по селах, в так званих «трактирах», люде купками читали «Русское слово», «Рускія Вѣдомости» то що. І от цікаво було дивитися, як добре розуміли російські люде російську пресу. Сидять було й читають і в кожній фразі натикаються на слова цілком незрозумілі і не тільки на так звані «інострани», а на такі, що лічуться вже ніби—то зовсім своїми.

тієї ладибридні бісової скинуть на горілку—випив дві шклянки пива... І мене так розмормудило, що нічогісінько-ж не пам'ятав... Облаяв урядника, стражника, та ще ж такими словами обганяв їх, що нехай Бог одводить всякого розумного чоловіка... І за оце й посадили мене адміністративно на місяць і чого доброго ще й на заслання запруть!...

— Е-е-е... та з вас, друже, могорич!—поляскав він мене по плечі.—Це-ж вам як раз на руку ковінька... Ставляйте свою кандидатуру неодмінно—обмахлачить, як раз плюнуть... «П-о-л-и-т-и-ч-е-с-ь-к-и-й», ви розумієте?!.. Вам треба жука їм підпустити, що ви сиділи в острозі за «правдиве слово»—«постраждали за політику», чуєте?... О, тепереньки вам пролізти у Думу, дуже легко... але треба з розумом лінію свою вести!... За тиждень перед виборами треба урядника лаяти та перед попом шапки не скидати, оце вам і все!... А, щоб не вийшло бува такого непорозуміння, як оце у мене вийшло, то ви заздалегідь умовтеся з урядником і з іншими, виробіть тактику і вони похнюпляться, мов не чують і не добачають і буде діло... Будете ви і «прогресивний», і «постраждавший за переконання!»...

І так ми з ним приятилювали й душа в душу злилися, так мовити,—«морально погодилися», що краще й не треба. Витяг він з за хаяви товстенький зшиток паперів і дав мені їх читати.

«Записі депутата державної думи Ялісея Ловкобрешенка».

«Читайте діти мої,

Повчайтесь!»

Ото,—зустрінуть, наприклад, вирази: «отношеніе», «вліяніе», «условія отношеній», «границы вліянія», «учрежденія», «источникъ препирательствъ», «съ точки зрѣнія», «въ силу условій», и т. д.,—без кінця і опиняться бідолаги перед купною слів, виразів, форм синтаксичних, матеріалом для утворювання яких очевидно були колись речення не великоруські. От же,—дякуючи штучному, на «іностранный» взірць, «перекручуванню» й словотвору, дякуючи синтаксові здебільшого німецькому, та ще тому, що мова, як горохом, пересипана «іностранными» словами, та виразами,—дякуючи всьому цьому, цілі колонки рядків газетних лишалися для читачів незрозумілими.

І, що цікаво,—потреба життєва, читати газети—викликала нове зовсім з'явище, нове ремесло: по селах блукали спеціалісти, що за платню читали слухачам газети й перекладали з газетної, літературної мови на російську, себ то,—переказували зміст так званих російських газет російським людом вже дійсною російською мовою.

Росказав я панові таке сумне з'явище і чекаю,—що він скаже мені... І чую таке:

— «Як же можна рівняти! Російська мова вже має свою історію. Вона розвивалася і вона є спадщина кількох поколінь працівників літератури та науки... Вона»...

Тута пан вже почав балакати з допомогою жестів і міміки, які, мабуть, повинні були надати логічності його думкам.

Щоб не втрачати марно часу й сили і падати панові логіки дійсної, я запитав його:

— «А скажіть, ласкавий друже, одже Ви кохаєтесь в рідній мові та штуці і бажаєте їм дійсного розвитку.—скажіть, чи можна М сучасної російської часописи надрукувати мовою поета Пушкіна».

— «Що за питање? це не до речі зовсім. Та ніхто цього не домагається... В наші часи навіть популярну літературу для народа вже не можна писати такою, або старою давньою мовою.

— «Значить,—цілком розуміє нарід російський так звану популярну літературу?

— «Ну, цього не можна сказати... Та хоч і не розуміє доконче, то як є охота читати, то піде до пан-отця, або вчитель, питає, йому й дадуть пояснення».

Батьковим шляхом ідіть,

І благо вам на землі буде!»

Таким «хвилозопсько-нравственным» епістрофом починалися «мемуари» нашого «представника» Ловкобрешенка.

«У губернії, коли моє діло вигоріло—кинуто за мене більшість білих кульок, і голосно привітали мене: «Хай живе народний представник Ловкобрешенко!»,—аж п'ять хвотографів здіймало з мене патрети.

Кожен хвотограф дав мені по дві картки.

Сім карток я продав і взяв по карбованцю, а три-одіслав жінці до дому.

З постоялки запрохав мене до себе присяжний повірений Н... Навіть він власноручно сакви мої піс до хваїтона мене по під руки підсажував.

Познайомив мене з своєю сім'єю, а дітям і каже: «кляняйтеся, дітки, це народний український представник,—це... чайнія наші!»...

Куряві не давали на мені сісти.

Жінка його на прохід зо мною ходила, у театро за свої гроші водила, зо мною рядом сиділа і страшенно втішалася мною.

Увесь час до од'їзду з губернії прожив я у них і в копійки не стратився. Навіть цигарочки жінка його набивала ввічливо підносила мені та припрохувала.

Харчувався я у них, добре, на дурняка.

Скрізь водили мене і всюди показували.

Всюди раді мені були, Господи як, і частували мене гарними, смашними, дорогими, благородними наїдками та напінками

— «Чому ж не можна цього для української літератури?...

— «Ну, знаєте, уперті люди, українці!... Та і саме слово ваше «часопись» якесь чудернацьке, — зовсім незрозуміле, чуже!

— «Чим же воно гірше, ніж «газета»? Хіба той вираз більше зрозумілий та рідний?

— «Та що ви власне хочете мені сказати? Чого вам треба?

— «Нічого, ласкавий пане. Я тільки хотів ще раз почути од вас широкі відповіді на моє запитання: чи можна мову сучасної російської часописи обмежити словником Пушкіна?

— «Ну, не можна! Але я не розумію, в якій прагоді вам буде ця моя відповідь?

— «Мені власне нагоди нема ніякої. Але вона вам, пане, на користь. От, як будете лягати в постіль, то, прохаю вас, повторюйте собі на сон грядущий ці слова: «Мовою Пушкіна надрукувати сучасну російську часопись не можна — не можна, не можна»... Тільки й усього. Повторюйте, будь ласка, лягаючи, і нехай вам ввижається у сні щось чисте, щире, нехай почуття душі вашої також буде чисте, та щире...

Д. Пісочинський¹⁾.

Різдвяні Ялинки.

Різдвяними святами мені довелося одвідати на Харківщині кілька ялинок по сільських школах і я не можу без жалю та суму згадати їх. От велика слобода Р. В слободі — сахарня. Людність уся цілком українська, заміжність і досить розвинена. Ялинка тут робиться на зібранні учителем гроші і через те мусить бути розвагою не самим школярам, але й їхнім батькам та матерям, що щільним натовпом заповнили велику світлицю. Всі потропилися, всі ждуть, як манни, того слова, що залунає з примостків, запнутих навісою, коли піднімуть її. Вони виголоджувалися за розумним, зрозумілим, дотепним словом, за доброю думкою та гарним почуттям, що

¹⁾ У ч. 12 «Ради» з дня 15 січня 1912 року видруковано допис Д. Д. Пісочинця, який, бажаючи редакції доброго хисту, вітає вихід нашого «Снопа» от — сими теплими словами: «Досі вийшло два числа «Снопа». Вони не відзначаються ще ні певним напрямом, ні сталим складом і змістом». Щоб надати напрямку, доложити складу, збагатити змістом і надати хисту — нашій часописі, редакція й друкує оце етаттю Д. Д. Пісочинця, яку він надіслав до нас же для надрукування ще 10 січня 1912 року.

Щоб і з боку видно було, що я Український депутат, — купили мені розкішну свитку, решетилівського смуха сиву шапку, шовкового пояса і широкі штани, а їдн пані піднесла власного шитва сорочку з чудовою гуцульською мережкою і різнокозьорову застібку.

Як одягся я, та як глянув на себе у люстро, аж не впізнав себе.

І як повели мене перед од'їздом на вечірку, та як углядили мене в такім гарнім убранні, — у долоні, як зачали плескати, так мені аж ніяково зробилося.

Ні разечку я пішки не пройшов, а раз-у-раз парюю гнідих возили мене хвайтоном на резювих пинах, але я не платив за це ні копія.

Ідучи з губернії, здивався я у вагоні з приятелем своїм Лахтійоном Кубакою — приїздив він у земельний банок, щоб допоміг йому згребти маєточок одного панка, бо по всьому видно, що йому не животить уже далі, бо пугач пугикає і собаки дуже виють. Я й сам примічав це і накидав оком, але... виборами цими захопився і прогавив. «За двома зайцями не жинися» — каже Лахтійон Кубака, — «Глигати те, що у Думі перешаде!»... І ми з ним по нашому — по простому, як «звиздонули», так я й не пам'ятаю, як мене й у вагона всадили. Кажуть, що кондуктор не хотів мене п'яного у вагона приймати, але як сказали йому, що «це народний представник — депутат», — так він десь і подушку під голову мені винишпорив.

А у своєму повітовому городі не знали, де мене діти, де мене посадити і яку мені найкращу пошану виявити.

будять вони в душі не набалованого сільського слухача. Але на ялинці, мов навмисне, не проказують жоднісінької української річі; всі річі — російські й між ними де-які, й по настрою, й по змісту, як от Надсонове «Мать», такі чужі — чужі, далекі та незрозумілі. Діти з чималим зусиллям механічно вимовляють слова, які не отбиваються в їхній уяві; не видно ні почуття, ані розуміння.

Між співами вухо непримно вражають весільна пісня перезви про журавля, котру чомусь уподобали росіяне й завели до шкільних збірників: співу, переклавши на російську мову, або жартовлива пісенька «Уморилась, уморилась, уморилась».

Потім починається дитяча вистава. Грають «Іменини березки». Дітей невдало повдягнуто зайцем, лисицею, кротом, коником, метеликом то-що. Усе, що робиться на кону о стільки умовне, штучне, нецікаве й незрозуміле, що нічого й казати. Люди пнуться навесинячки, щоб подивитися, бо слухати нічого, тим, що все проказується мляво, невиразно й ледве чути, а тоді... розіходяться такими-ж похмурими, якими й прийшли. Шкільне свято, що трапляється один раз на рік, було таким тільки по назві, а своїм змістом не кинуло в селянську душу й жодного проміння. І жалко ставало того нещасного учителя — наш таки-ж землячок — що марно поклав силу праці, муштруючи дітей на ту ялинку. І досадно та болісно було за ті марні зусилля надати життя шкільній урядовій мертвоті.

Так саме було влаштовано ялиники ще в кількох селах. В Б. граші «Р'янку» й проказували «Парадний под'їзд» Некрасова. В К. граші «Веселые дни» й показували «живыя картины». В П. виставляли дитячу пісенітницю — «Макс і Волчок». На кону співали й танцювали цигане, були качелі, ті саме, що в оперетці «Веселая вдова», співали: «Быстры как волны дни нашей жизни и т. п.¹⁾»

Яке це далеке од селянського життя взагалі й життя українського селянина з'окрема! Яке йому чуже, нецікаве й незрозуміле! Я вже не кажу про зміст, про красу, чи поезію. Їх тут годі питати!

Але от по селах Б., К., Р. на ялинках виконували й українські річі: байки, сміховини з Руданського, загадки, пісні. Проказуючи українські річі, діти мов-би відживають або прокидаються зі сну. Вимова добра, тверда, зрозуміла, з чуттям. Разом з дітьми відживає і вся повнісінька люда світлиці. Усі віддаються думкам і почуттям, що втілює автор, а дитина так добре, виразно виявила. А тільки хлопець скінчив, як голосно залунають не оплески, а щирі вигукі: «Добре! Славно! Оце по нашому!»

Цікаво те, що українські річі доводилося чути і там, де учителі великороси, а учителі-українці з-дебільшого вчили саміх російських творів. Перші, очевидно, не маючи особливої прихильності до українства, скоряються в цьому разі вимогам життя, а другі пішли за мертвою вказівкою шкільного уряду.

Як бачимо з наведених прикладів, ялинка на селі по-декуди стає надзвичайною розвагою не самих лише школярів, а й дорослої людності і

¹⁾ В тексті цих пісень де-що одмінено.

У мою честь снідали, обідали, вечеряли та все вітали мене та промовами шанували, а на другий день знову снідали.

Попрохали, щоб я виявив свою ласку і знявся з ними на патретах у двох видах. На першому патреті знявся я сидячи, а всі — стоячи. А на другому патреті — я теж сидячи, але на стіл схилився, правою рукою підперся і бунім то глибоко задумався, а наді мною усі стоять, поскладали на грудях руки і теж позадумувалися й їднем одна тільки панна окушечка праворуч мене стала і ні скілечки не задумалася.

Як виражали мене, було сила депутацій і всі кланялися мені.

Але особливу красу надавала дитяча депутація!

Маленькі дітки — хлопчики і дівчатка, піднесли мені китицю живих квіток і кажуть: «ми — діти нещасних батьків... вітаємо вас, Ялисей Свиридовичу, і надіємося, що ви обітрете сльози у мільйона таких-же, як і ми нещасних, бідних діток!»...

Дехто аж ридав, коли діти це говорили мені, але я прискромив себе.

У повіті я теж прожив — дай Боже й по вік так — на дурняка, і з власної кешені і щербатого шага не потратив.

А у нашій селі Дуралейці, як виражали мене, так після молебня, як підхопили мене на руки, та як почали гойдати, так я й не видержав — слину пустив, так дуже занудило... і, щоб ще довше гойдали, то запевне блював-би, бо після зайвої чарки і так світ кумельга ходить, а вони ще й гойдати мене підхопили»...

Докінчення буде.

сумно й досадно, що вона прибірає тут штучні, неваді форми, од яких людність не матиме користі, а саму шкоду. Щоб запобігти лихові, годилося-б між иншим одному з наших видавництв подбати про видання такого збірничка, який би ставав в таких випадках у пригоді нашому сільському учителю, що, сидючи де-у далекому закутку, часто-густо не має відповідних книжок, де-б мав вибрати українські твори для ялинки. Колиш проф. М. Ф. Сумцовим був влаштований такий збірничок, але він дуже вже бідний, як порівняти його з такими-ж збірниками ялинкового письменства московського.

Зет.

Вражіння з театру.

Нещодавно мені довелося бути в Народному Домі. Гурток аматорів під орудою п.п. Хвороста та Зінченка виставив „Бурлаку“.

Не буду тут окремо зупинятись на поодиноких виконавцях п'єси—завдання цієї замітки друге, скажу тільки, що всі учасники були на своїх місцях і своєю грою зробили велике вражіння на слухачів. Особливо приємно зазначити гарну гру д.д. Хвороста—Бурлака, Стешенка—Старшина, Зінченка—Писар та Чайку—Сидір.

Слухаючи, як з кону л'ється добірна чиста мова, гадаєш, що між артистами не мають місця ті люди, котрі розмовляють по Українськи тільки «з під суфльора», а думаєш—що це й справді дійсні Українці.

Але коли я побував серед аматорів за сценою, то думки мої розвіялись, як дим. Крім як від д.д. Хвороста та Зінченка, я ні од кого не почув ні одного слова вимовленого Українською мовою. Що за знак? Адже-ж то все люди, батьки котрих ховають і до сього часу великий скарб—свою мову, не дивлячись на всякі перешкоди. Очевидно, що мова Українська вживається артистами дійсно тільки «з під суфльора». Це явище дуже болюче вражає.

Адже-ж у Харківі тільки й є постійного театру, до якого дуже охоче йде простий нарід, що Народній дім. Тут, тільки тут, він може побачити своє минуле і замислитись, хто він. А ті, які мають нагоду говорити своєю мовою з сцени, повинні цим користуватись і по за сценою, щоб не було різкого контрасту між мрією й дійсністю, щоб не розпложувалося поріддя «тоже малороссов».

Книжки надіслані до редакції „Снопа“.

— О. Плющ.—Твори, т. II; Видавництво „О. Л. С.“. Одеса, ціна 60 к.

— Ар. Вержбицький.—Школа і культура, (замітки сільського вчителя); Катеринослав, ціна 20 к.

— Семен Воронай.—Намисто, Одеса, ціна 10.

Переписка редакції.

Від редакції. Прохасмо авторів писати виразніше й з одного боку листа, залишаючи місця збоку („поля“).

— Харків, Митюкові: „На Тарасовій горі“ буде видруковане у шевченківському числі. Дякуємо.

„ГЕТЬМАН ДОРОШЕНКО“.

Знята з кону у Києві нова п'єса Старицької—Черняхівської „Гетьман Дорошенко“ знов дозволена до вистави і, як ми чули, буде виставлена на українській сцені у Харківі п. Колесниченком.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

ПОТРІБНІ АГЕНТИ

для збирання

ОГОЛОШЕНЬ

для нашої часописі „СНІП“.

ШУКАЮТЬ НЯНЮ українку, звертатись по адресі: Харків «3-є Общество Взаимного Кредита», д. Щеклеєва, по Університетській вул., д—ів П. Ткаченко. 2—2

Альбоми картин російських та закорд. майстрів **ДЕШЕВО** прод., гідні для бібліот. та таланів лікарів та адвокатів. **УКРАЇНЦЯМ** **ЗНИЖКА**. Чернишівська 30, Є. Сердюк 2—3 год. дня; тел. 19—30. 3—2

Паровий Плуг-Самоход та дві гарнітури парових молотилок дешево продаються в мастку д. В. Хреннікова—Новомосковський повіт Катеринославської губернії. 2—2

Приймається передплата на 1912 р.

на літературно-громадський український місячник

УКРАЇНСЬКА ХАТА.

Працюють в журналі кращі сили

На рік 4 руб., пів-року 2 руб. Окрема книжка 35 коп.

Хто пришле цілорічну передплату, той одерже в додаток **БЕЗПЛАТНО** три книжки: М. Євшан—Під прапором мистецтва, М. Сріблянський—Жертовна громадської байдужості, А. Товкачевський—Утопія і дійсність.

АДРЕСА: Київ, Бульварно-Кудрявська 16. 3—2

Приймається передплата на 1912 рік на українську газету

„РАДА“

РІК ВИДАННЯ СЬОМИЙ

Газета політична, економічна і літературна.

Виходить у Києві щодня окрім неділяк і днів після великих свят.

„РАДА“ має широкую програму, як звичайні великі політичні газети. До **СПІВРОБІТНИЦТВА** в „РАДІ“ запрошено визначніші літературні і наукові сили.

„Рада“ має **ВЛАСНИХ** кореспондентів в Державній Думі, в Державній Раді, а також в політичних центрах Європи, в Лондоні, в Парижі, в Римі, у Відні, в Празі, у Львові, в Чернівцях і в усіх визначних містах України по цей і по той бік кордону.

Ціна „РАДИ“ з приставкою і пересилкою в Росії: На рік—6 р., 6 міс.—3 р. 25 к., 3 міс.—1 р. 75 к., 1 міс.—65 к.

Всім передплатникам, що виплатять **ЩЕ ШІСТЬ РУБЛІВ** буде вислано

„СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ“

премірований Рос. Акад. Наук. і виданий під редакцією Б. ГРИНЧЕНКА, в 4-х великих томах. В книгарнях словник цей продається по 8 карб., без пересилки.

Адреса: Київ, Вел. Підвальна, 6. У Харківі приймається передплата в Українській книгарні—Рибна 26. Редактор В. Яновський Видавець Є. Чикаленко. 3—1

Можно замовляти з англійського, французького та російського краму в магазинах

Бр. КАРПОВСЬКИХ

ОДЕЖУ: ЦИВІЛЬНУ І ВІЙСЬКОВУ.

Величезний вибір брилів, шапок, капелюхів, хутряних жіночих брилів, рукавиць і шалів. Адреса: Харків, Катеринославська в. № 4 і Університетська горка. Тел. 638.

!! О-т то грамофон !!

Як зайшов я до Торського.

Грамофони там почув,

Став я иншим чоловіком,

Наче я в раю побув.

Як всі люблю там співають

Що за гарні голоси,

Які там музики грають,

Справді, пучечки ззісі!

Дав присягу перед Богом:

Тільки грошей зароблю,

Зразу в лавці я Торського

Грамофон собі куплю.

Накуплю собі пластинок,

Тай дешеві там вони!

І які вони хороші!

Кращих, справді, не знайти!

У Торського купити можна,

Що душа лиш забажа,

І скажу я всім знайомим

„Усім Торський уважа“

Гей, до Торського ідіть!

Університетська вул. проти Рибної, в Торгівлі М. К. Торського. Тел. № 1149. 5—3